

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

UNHCR
Κέντρο Τεκμηρίωσης & Έρευνας
Γενεύη, Οκτώβριος 1997

Το παρόν πληροφοριακό υλικό ετοιμάστηκε από την Διεύθυνση Πληροφοριών των Χωρών Καταγωγής του Κέντρου Τεκμηρίωσης & Έρευνας σε συνεργασία με την Στατιστική Υπηρεσία της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες & βασίζεται σε ευρέως γνωστές πληροφορίες, αναλύσεις και σχόλια. Παρατίθενται όλες οι πηγές. Η παρούσα Έκθεση δεν είναι και δεν σκοπεύει να είναι εξαντλητική όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης στη χώρα ούτε αποφασιστική για τους ισχυρισμούς ασύλου των αιτούντων την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Τίτλος Αγγλικής Έκδοσης

*Ελληνική Έκδοση
Copyright*

BACKGROUND PAPER ON REFUGEES & ASYLUM SEEKERS FROM TURKEY,
Geneva October 1997

Αθήνα, Δεκέμβριος 1997

Ύπατη Αρμοστεία Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

Αγγελοπούλου 23, 115 25 Αθήνα

τηλ. 67 26 462/3 Φάξ 67 26 417

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

2. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- 2.1 Η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών του Λαϊκού Κράτους και των Ισλαμιστών
- 2.2 Ένοπλη Σύρραξη με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (ΡΚΚ)
- 2.3 Κατηγορίες για Κρατική Διαφθορά

3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

- 3.1 Διεθνείς Συμβάσεις
- 3.2 Εθνική Νομοθεσία

Το Σύνταγμα

Το Διάταγμα 430 για την Κατάσταση Ανάγκης

Ο Αντιτρομοκρατικός Νόμος (No. 3713)

Ο Νόμος του 1983 για τις Διαδηλώσεις

Στρατιωτικός Ποινικός Νόμος

3.3 Τα Πολιτικά Κόμματα στη Τουρκία

Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας - Motherland Party (MP) - Anavatan Partisi (ANAP)

Κόμμα των Δημοκρατικών - Republican People's Party - Cumhuriyetci Halk Partisi (CHP)

Αριστερό Δημοκρατικό Κόμμα - Democratic Left Party (DLP) - Demokratik Sol Partisi (DSP)

Κόμμα του Αληθινού Δρόμου - True Path Party (TPP) - Dogru Yol Partisi (DYP)

Κόμμα του Εθνικιστικού Κινήματος - Nationalist Movement Party - Miliyetci Hareket Partisi

Το Κόμμα της Ευημερίας - The Welfare Party (WP) - Refah Partisi (RP)

Λαϊκό Εργατικό Κόμμα - People's Labour Party - Halikn Emek Partisi (HEP)

Δημοκρατικό Κόμμα - Democratic Party - Demokrasi Partisi (DEP)

Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα - People's Democratic Party - Halkin Demokrasi Partisi (HADEP)

Απελευθερωτικό Επαναστατικό Λαϊκό Κόμμα / Μέτωπο - Revolutionary People's Liberation Party/Front - DHKP/C

Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας - The United Communist Party of Turkey

Σοσιαλιστικό Κόμμα - Socialist Party (SP) - Sosyalist Parti (SP)

Επαναστατική Αριστερά - Revolutionary Left - DEV SOL - Devrimci Sol (DS)

ΡΚΚ - Κόμμα των Κούρδων Εργατών

3.4 Γενικές Παρατηρήσεις για το Σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Αυθαίρετες Συλλήψεις

Εξαφανίσεις

Εξωδικαστικές Εκτελέσεις

Ελευθερία Έκφρασης

Βασανιστήρια

3.5 Η Κατάσταση των Μειονοτήτων

Αλεβίτες

Αρμένιοι

Κούρδοι

Ασσυριακή Ορθόδοξη Εκκλησία

Έλληνες Χριστιανοί

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Τουρκία είναι εδώ και πολλά χρόνια μια από τις κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Με το παρόν έγγραφο επιχειρείται ο καθορισμός του πεδίου, του προορισμού και των αιτίων της εξορίας των τούρκων πολιτών.

Στο πρώτο μέρος¹ περιλαμβάνεται στατιστική επισκόπηση των τούρκων προσφύγων και αιτούντων άσυλο στα Κράτη της Δυτικής Ευρώπης, περιγράφονται οι σύγχρονες τάσεις των ποσοστών και της καταγωγής των αιτούντων άσυλο καθώς και τα αποτελέσματα του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από τις Κυβερνήσεις, διαβιβάζονται στην Ύπατη Αρμοστεία και συνοψίζονται από την Διεύθυνση Διατροφής και Στατιστικών του Οργανισμού.

Στο δεύτερο μέρος του εγγράφου περιλαμβάνονται πληροφορίες για τις συνθήκες στην χώρα καταγωγής, που επικαλούνται οι αιτούντες άσυλο όταν υποβάλουν το αίτημα ασύλου. Η Διεύθυνση Πληροφοριών για τις Χώρες Καταγωγής του Κέντρου Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Ύπατης Αρμοστείας βασίζεται στις δημόσιες πληροφορίες, αναλύσεις και σχόλια, παραπέμποντας στις πηγές.

2. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Οι πολιτικές εξελίξεις στην Τουρκία σηματοδοτούνται από : την διαμάχη μεταξύ των υπερασπιστών του κοσμικού κράτους που ιδρύθηκε την δεκαετία του 1920 από τον Κεμάλ Ατατούρκ και των υποστηρικτών της μεγαλύτερης επιρροής του Ισλάμ σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνίας καθώς και από τον συνεχιζόμενο ένοπλο αγώνα μεταξύ των Τουρκικών Δυνάμεων Ασφαλείας και της αποσχιστικής Κουρδικής Ομάδας, του Κόμματος των Κούρδων Εργατών (PKK) στα νοτιοανατολικά της χώρας και τις συνεπαγόμενες τουρκικές εισβολές στο ιρακινό έδαφος. Επιπλέον, μετά από τροχαίο ατύχημα που έγινε το Νοέμβριο 1996 στην πόλη Σουσουρλούκ, με θύματα μέλη της κυβέρνησης, των δυνάμεων ασφαλείας και του οργανωμένου εγκλήματος, εκφράζεται δημόσια η ανησυχία για εκτεταμένη διαφθορά.

2.1 Η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών του Λαϊκού Κράτους και των Ισλαμιστών

Την 7^η Ιουλίου 1997 ο Τούρκος Πρωθυπουργός Μεσούτ Γιλμάζ παρουσίασε το 55^ο Πρόγραμμα της Κυβέρνησης στην Εθνική Συνέλευση². Στον πρόλογό του υπογράμμισε :

Το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας, το Δημοκρατικό Αριστερό Κόμμα και το Τούρκικο Δημοκρατικό Κόμμα σχημάτισαν, μετά από συμφωνία, την 55^η Κυβέρνηση Συνασπισμού για να προστατεύσουν την χώρα από το καθεστώς και την κατάσταση κρίσης που προκάλεσε η 54^η Κυβέρνηση, για να εξαλείψουν τις κοινωνικές διαφορές αποκαθιστώντας την «χαμένη» αξιοπιστία τόσο στο εσωτερικό όσο και στο διεθνή χώρο, για να ενισχύσουν την κοινωνική τάξη, για να θέσουν τέλος στον ηθικό ξεπεσμό και εξαθλίωση της δημόσιας διοίκησης, για να πραγματοποιήσουν τις επιθυμίες του λαού για μια κοινωνία «καθαρή» και για μια διοίκηση ειλικρινή, για να εξασφαλίσουν την οικονομική ανάκαμψη και να ενισχύσουν την παραγωγικότητα, για να αποκαταστήσουν την αξιοπιστία του Κράτους και την λαϊκή Δημοκρατία.

Ο διορισμός του κ. Γιλμάζ στον κυβερνητικό συνασπισμό των τριών κομμάτων σημείωσε την επιστροφή των «κοσμικών» τούρκων στην εξουσία, ένα χρόνο μετά την διακυβέρνηση της χώρας από τον Ισλαμιστή Πρωθυπουργό Νεχμετίν Ερμπακάν, του οποίου το Κόμμα Ευημερίας είχε λάβει ποσοστό μεγαλύτερο από το 21% στις γενικές βουλευτικές εκλογές του Δεκεμβρίου 1995, αναδεικνυόμενο έτσι στο μεγαλύτερο κοινοβουλευτικό κόμμα³. Όμως οι 158 έδρες του Κόμματος της Ευημερίας επί συνόλου 550 εδρών του Τουρκικού Κοινοβουλίου δεν ήσαν αρκετές για τον σχηματισμό κυβερνητικής πλειοψηφίας⁴. Οι απόπειρες αποκλεισμού του Κόμματος της Ευημερίας από

¹ Τα στατιστικά στοιχεία του παρόντος εγγράφου παραλείπονται στην ελληνική έκδοση.

² Σελίδα της Τουρκικής Κυβέρνησης στο INTEPNET.

³ Reuters, 12.7.1997 - Economist Intelligence Unit, Country Profile 1996-1997.

⁴ New York Times, 26.12.1995 - The European, 28.12.1995 / 3.1.1996.

την εξουσία, με την δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού με την συμμετοχή του Κόμματος του Αληθινού Δρόμου της Ταντσού Τσιλέρ και του Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας του Μεσούτ Γιλμάζ δεν πέτυχαν επειδή οι δύο ηγέτες δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν για το πρόσωπο του Πρωθυπουργού⁵. Έτσι σχηματίστηκε ένας άλλος κυβερνητικός συνασπισμός, γνωστός ως ΡΕΦΑΥΟΛ, που δημιουργήθηκε από το Κόμμα της Ευημερίας και το Κόμμα του Αληθινού Δρόμου, και συμφωνήθηκε να ανατεθεί η πρωθυπουργία για τα δύο πρώτα χρόνια στον Ερμπακάν.

Η ανάδειξη του Κόμματος της Ευημερίας ως του σημαντικότερου κοινοβουλευτικού κόμματος είναι το απόγειο μιας διαδικασίας που ξεκίνησε την δεκαετία του 1940, όταν επί πρωθυπουργίας Ισμέτ Ινονού, που διαδέχθηκε τον Κεμάλ Ατατούρκ, επετράπη η ίδρυση πολιτικών κομμάτων⁶ και θρησκευτικών σχολών⁷. Έτσι η περίοδος διακυβέρνησης του Δημοκρατικού Κόμματος την δεκαετία του 1950 ανάδειξε την ίδρυση Σχολών του Κορανιού, Ισλαμικών Αδελφοτήτων και την απαρχή μιας σημαντικής επιρροής του Σαουδαραβικού φοντεμανταλισμού⁸. Όμως, παρά τα τρία πραξικοπήματα (το 1960, το 1971 και το 1980) το ισλαμικό κίνημα άρχισε να εμφανίζεται σε όλες τις γωνιές της χώρας και το 1980 η στρατιωτική δικτατορία με τροποποίηση του Συντάγματος υιοθέτησε την υποχρεωτική διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου των θρησκευτικών και της ηθικής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, υπό την εποπτεία του Κράτους, και υποστήριξε την κατασκευή νέων τζαμιών⁹. Κατά συνέπεια, αν και στο παρελθόν το ισλαμικό κίνημα είχε έναν δευτερεύοντα ρόλο, άρχισε να αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία με αποτέλεσμα να αποτελέσει δύναμη που περιλαμβάνει « πολιτικά κόμματα, επαγγελματικές ενώσεις και ενδιαφερόμενες ομάδες, εκπαιδευτικά ιδρύματα και ιδρύματα πρόνοιας, θρησκευτικές αιρέσεις και τάγματα, χρηματο - οικονομικούς και επενδυτικούς θεσμούς, εκδοτικούς οίκους και εφημερίδες, τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς καθώς και μια νέα γενιά Μουσουλμάνων διανοουμένων»¹⁰.

Όμως, κατά τον πρώτο χρόνο πρωθυπουργίας του Ερμπακάν, αναπτύχθηκαν εντάσεις μεταξύ της κυβέρνησής του και των υποστηρικτών του κοσμικού κράτους και της στρατιωτικής εξουσίας, εξαναγκάζοντας την 18^η Ιουνίου 1997 Κυβέρνησή του σε παραίτηση αφού απέτυχε να συμμορφωθεί με τον κατάλογο των 18 «συστάσεων» που είχαν παρουσιασθεί μήνες νωρίτερα από το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας¹¹, που στόχευαν στην «εξάλειψη της εξάπλωσης της στροφής της χώρας προς τον ριζοσπαστικό Ισλαμισμό»¹². Μερικές από τις προαναφερόμενες «συστάσεις» προέβλεπαν, μεταξύ άλλων, στην αυστηρή εφαρμογή της υπάρχουσας νομοθεσίας που ρυθμίζει : την απαγόρευση των θρησκευτικών ενδυμάτων, την επίβλεψη των οικονομικών οργανώσεων που ελέγχονται από θρησκευτικές ομάδες ώστε να αποτραπεί η σημαντική οικονομική ισχύ τους στην χώρα, τον περιορισμό του αριθμού των θρησκευτικών σχολών, που υπάγονταν στον έλεγχο του Υπουργείου Παιδείας και την επιτήρηση του ισλαμικού τύπου¹³.

⁵ **International Herald Tribune**, 11.1.1996.

⁶ **Middle East Tribune**, 11.7.1997

⁷ **Info Tuerk**, Μάρτιος - Απρίλης 1997

⁸ **The Middle East and North Africa**, σελ. 988.

⁹ **Middle East International**, 11.7.1997.

¹⁰ **Sayari, S.** Middle East Quarterly, September 1996.

¹¹ Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 118 του Συντάγματος του 1982 το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας αποτελείται από τον πρωθυπουργό, τον αρχηγό του προσωπικού, τους υπουργούς εθνικής άμυνας, εσωτερικών και εξωτερικών, τους αρχηγούς του στρατού, του ναυτικού και της αεροπορίας και τον στρατηγό της αστυνομίας, υπό την προεδρία του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Συμβούλιο υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο τις απόψεις του για τις αποφάσεις που λαμβάνονται και εξασφαλίζει τον αναγκαίο συντονισμό όσον αφορά τον σχηματισμό, την υιοθέτηση και την εφαρμογή της κρατικής πολιτικής εθνικής ασφάλειας. Το Υπουργικό Συμβούλιο οφείλει να αποδίδει προτεραιότητα στις αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας (**Heper, Metin and Aylin Gueney**, Armed Forces & Society, Summer 1996).

¹² **Keesing's Record World Events**, March 1997.

¹³ **Keesing's Record World Events**, March 1997.

Με την ανάληψη της διακυβέρνησης ο κος Γιλμάζ άρχισε να εφαρμόζει τις «συστάσεις» του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας. Αρχές Αυγούστου 1997 το Τουρκικό Κοινοβούλιο ψήφισε σχέδιο νόμου που προβλέπει την επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τα πέντε στα οκτώ έτη, κίνηση που θα οδηγήσει στην κατάργηση των περισσότερων από τις 560 Ισλαμικές Σχολές της χώρας, όπου εκπαιδεύονταν οι ιμάμηδες για τα Τουρκικά Τζαμιά¹⁴ και από τις οποίες αποφοίτησαν οι περισσότεροι υποστηρικτές του Κόμματος της Ευημερίας¹⁵. Υπολογίζεται ότι περίπου 500.000 παιδιά παρακολουθούν τα μαθήματα των Ισλαμικών Σχολών¹⁶. Η απόφαση αυτή προκάλεσε διαδηλώσεις διαμαρτυρίας¹⁷ χιλιάδων ισλαμιστών, με αποτέλεσμα τις συγκρούσεις με την αστυνομία και την υπόσχεση της Κυβέρνησης ότι θα συνθλίψει τις «παράνομες διαδηλώσεις»¹⁸. Επιπλέον, οι Τούρκοι Εισαγγελείς άρχισαν να διεξάγουν ανακρίσεις για μια φιλανθρωπική οργάνωση, το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, που πιστεύεται ότι έχει στενές σχέσεις με το Κόμμα Ευημερίας, και ότι συμμετέχει σε δραστηριότητες που πλήττουν τον κοσμικό χαρακτήρα του Κράτους¹⁹. Τον Απρίλιο 1997, με δικαστική απόφαση καταδικάστηκαν 122 μέλη της αίρεσης Αζμεντί σε φυλάκιση τεσσάρων ετών επειδή ίδρυσαν παράνομη ομάδα, εξύβρισαν τον Κεμάλ Ατατούρκ και παρέβησαν την απαγόρευση για την ισλαμική ενδυμασία²⁰. Σε πρόσφατη συνεδρίαση του Ανωτάτου Στρατιωτικού Συμβουλίου ο Υπεύθυνος Προσωπικού ανέφερε την απομάκρυνση 76 αξιωματικών από τις τάξεις του στρατού επειδή υπέπεσαν σε πειθαρχικές παραβάσεις : οι 73 από τους απομακρυνθέντες κατηγορήθηκαν ότι ήσαν οπαδοί των Ισλαμιστών²¹. Επίσης, την 26^η Μαΐου 1997, το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο απομάκρυνε από τις ένοπλες δυνάμεις 61 αξιωματικούς και 100 έφεδρους για τους οποίους υπήρχαν υποψίες συμμετοχής τους σε Ισλαμικές Οργανώσεις²².

2.2 Ένοπλη Σύρραξη με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK)

Η ένοπλη σύρραξη μεταξύ των ανταρτών του PKK και των κυβερνητικών δυνάμεων ασφαλείας διέρχεται τον 13^ο χρόνο. Από την έναρξη των συγκρούσεων, το 1984, οι επιθέσεις του PKK αποτελούν απάντηση στα αντίποινα του Τουρκικού Στρατού και έχουν προκαλέσει το θάνατο περίπου 26.000 ατόμων²³. Η εκστρατεία του PKK οδήγησε σε μετανάστευση των Κούρδων από τα χωριά που εκτίθενται στους κινδύνους των συρράξεων σε επαρχιακά και περιφερειακά κέντρα, ή εκτός της Νοτιοανατολικής Τουρκίας, ενώ η πολιτική των εκτοπίσεων των Τούρκικων Δυνάμεων Ασφαλείας οδήγησαν στην ολοσχερή καταστροφή περίπου 3000 κουρδικών χωριών²⁴ στην περιοχή του Τουρκικού Κουρδιστάν. Σύμφωνα με τον κο. Φράνσις Ντένγκ, Αντιπρόσωπο της Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τους Εσωτερικούς Πρόσφυγες, περισσότεροι από 2.000.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν να ξεριζωθούν από τα πάτρια εδάφη «λόγω των εκστρατειών της Τουρκικής Κυβέρνησης κατά του αντάρτικου κινήματος του PKK²⁵.

Σε απάντηση των επιθέσεων του PKK, οι τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας, που αποτελούνται από μέλη του στρατού (140.000 - 150.000), της αεροπορίας (10.000), της αστυνομίας (40.000), της χωροφυλακής (40.000 - 50.000) και των «φρουρών των χωριών» (67.000) εξαπέλυσαν στην νοτιοανατολική Τουρκία τη δική τους εκστρατεία τρόμου, με στόχο όχι μόνον τους αντάρτες του PKK,

¹⁴ Middle East International, 8.8.1997.

¹⁵ The Economist, 14.6.1997.

¹⁶ Reuters, 30.7.1997.

¹⁷ Reuters, 30.7.1997.

¹⁸ Reuters, 20.8.1997.

¹⁹ Reuters, 11.8.1997.

²⁰ Keesing's, April 1997.

²¹ Middle East International, 8.8.1997.

²² Middle East International, 30.5.1997.

²³ Reuters, 22.8.1997.

²⁴ Human Rights Watch/Helsinki, June 1996, Minority Rights Group, November 1996.

²⁵ A/50/558, 20.10.1995.

αλλά και κάθε Κούρδο, ύποπτο υποστήριξης ή συμπάθειας των σκοπών του κόμματος²⁶. Οι δυνάμεις της αστυνομίας και της χωροφυλακής παίζουν σημαντικό ρόλο στις κουρδικές επαρχίες, επειδή είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του στρατιωτικού νόμου που κατ' αρχήν επιβλήθηκε το 1984, για να μετατραπεί στη συνέχεια το 1987 σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, που ισχύει έως σήμερα²⁷. Σήμερα, σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης έχουν κηρυχθεί έξι επαρχίες : Ντιαρμπακίρ, Χακάρι, Σιρμάκ, Τουντσελί και Βάν²⁸.

Επίσης στον άμεσο έλεγχο του Υπουργού Εσωτερικών υπάγονται οι *Ειδικές Ομάδες* που αποτελούνται από περίπου 15.000 έως 20.000 «βαρέως οπλισμένα μέλη των δυνάμεων ασφαλείας, εκπαιδευμένα στις σώμα με σώμα συγκρούσεις με τους αντάρτες²⁹», οι επιχειρήσεις³⁰ καθώς και το σύστημα των «φρουρών των χωριών», θεσμός που υιοθετήθηκε τον Απρίλιο 1985 με την τροποποίηση δύο άρθρων του Κοινοτικού Νόμου. Αρχικός σκοπός υιοθέτησης αυτού του θεσμού ήταν η προστασία των χωριών με περιπόλους, αλλά τώρα συμμετέχει ενεργά στις στρατιωτικές επιχειρήσεις επίθεσης³¹. Αναφέρεται ότι τα μέλη των Ειδικών Ομάδων « εθελοντές με αδρή αμοιβή προέρχονται από τις ανώτερες τάξεις του στρατού όπως από αξιωματικούς ... μια ιδεολογικά υποκινούμενη δύναμη που έχει ως σκοπό την καταστροφή του ΡΚΚ ... από τις τάξεις των ακροδεξιών ομάδων της Τουρκίας που τρέφουν βαθιά αντιπάθεια για το εθνικιστικό κουρδικό κίνημα ...[και]... η ιστορική τους πορεία τους αναδεικνύει σε πολεμιστές της κυβέρνησης για την καταπολέμηση των εχθρών³². Οι «φρουροί των χωριών» εξοπλίζονται και αμείβονται από το Κράτος για να μάχονται τους αντάρτες του ΡΚΚ και να τους δημιουργούν εμπόδια στην πρόσβαση διαχειριστικής υποστήριξης από τα χωριά της περιοχής. Ενώ πολλοί κάτοικοι των χωριών διστάζουν να υπηρετήσουν ως «φρουροί των χωριών» φοβούμενοι αντίποινα από τους αντάρτες, φοβούνται εξίσου, εάν αρνηθούν τη συμμετοχή τους σε αυτό το σώμα, τα αντίποινα από τις δυνάμεις ασφαλείας. Θεωρητικά, η κατάταξη στο σώμα των φρουρών είναι εθελοντική, αλλά ενδεχόμενη άρνηση συμμετοχής στο σώμα αυτό είτε μεμονωμένα είτε από όλους τους κατοίκους των χωριών συνήθως εκλαμβάνεται από τις τοπικές ομάδες ως ένδειξη υποστήριξης, ενεργούς ή παθητικής, των ανταρτών³³.

Η εκστρατεία των δυνάμεων ασφαλείας κατά του ΡΚΚ περιλάμβανε το 1995 ένοπλες επιθέσεις, διάρκειας έξι εβδομάδων στο Βόρειο Ιράκ, που κατακρίθηκαν από τη διεθνή κοινότητα³⁴ και το 1997 μια επιχείρηση με την κωδική ονομασία «Επιχείρηση Αμόνι» στην οποία συμμετείχαν ομάδες 25.000 ως 50.000 ατόμων³⁵. Επ' ευκαιρία αυτής της επιχείρησης η Κυβέρνηση αρνήθηκε στα ΜΜΕ την πρόσβαση στην περιοχή και δεν δημοσιοποίησε σχετικά αναλυτικές πληροφορίες. Αντ' αυτού, τόσο ο στρατός όσο και το ΡΚΚ υποστήριξαν σημαντικές νίκες και σημαντικές απώλειες του εχθρού τους³⁶.

Οι τούρκικες κυβερνητικές δυνάμεις εφάρμοσαν επίσης στην νοτιοανατολική Τουρκία την πολιτική του εκτοπισμού των κατοίκων των χωριών από τις εστίες τους, προκαλώντας έτσι την ολοσχερή ή μερική ερήμωση περίπου 3.000 χωριών³⁷. Εκτιμάται ότι 2.000.000 έως 3.000.000 άτομα εκτοπίστηκαν από την περιοχή³⁸. Έτσι εμφανίσθηκαν στις περισσότερες τούρκικες πόλεις «παραγκου-

²⁶ **Human Rights Watch Arms Project**, 1995, σελ. 44, **Human Rights Watch**, 1994.

²⁷ **Kuekue, Ertugrul**, Middle East Report, April - June 1996, **HRW Arms Project**, 1995, σελ. 44.

²⁸ **Amnesty International**, τηλεφωνική συνέντευξη, 17.10.1997.

²⁹ **Amnesty International**, 22.7.1994.

³⁰ **HRW Arms Project**, 1995, σελ. 52.

³¹ **HRW Arms Project**, 1995, σελ. 56.

³² **HRW Arms Project**, 1995, σελ. 53

³³ **U.S Department of State**, Country Reports for 1996 - 1997, **Middle East International**, April-June 1996, **Minority Rights Group**, November 1996.

³⁴ **Middle East International**, 30.5.1997.

³⁵ **Middle East International**, 30.5.1997.

³⁶ **Middle East International**, 30.5.1997.

³⁷ **Human Rights Watch/Helsinki**, June 1996 - **Financial Times**, 1.8.1997.

³⁸ **Minority Rights Group**, November 1996 - **U.S. DOS Country Reports** 1996-1997.

πόλεις» αποτελούμενες από σπίτια που κτίσθηκαν σε «μια νύχτα»³⁹. Αλλού, σύμφωνα με την **Επιτροπή Προσφύγων των ΗΠΑ** :

[π]ολλοί από τους εκτοπισμένους σε επαρχιακές πόλεις Κούρδοι, εισέβαλαν στα σπίτια των συγγενών τους, και έτσι συχνά περισσότεροι από 30 άνθρωποι ζουν σε σπίτι που μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες διαβίωσης μόνον μιας οικογένειας. Μερικοί διαμένουν σε σκηνές, άλλοι είναι άστεγοι, άλλοι αποκληρωμένοι, στους δρόμους. Μια μειονότητα στεγάζεται υπό την αιγίδα κυβερνητικών μεταναστευτικών προγραμμάτων.

Ενώ το Άρθρο 125 του Συντάγματος ορίζει ότι « [η] Διοίκηση ευθύνεται για τις ζημίες που οφείλονται στις ενέργειες και τα μέτρα που υιοθετεί»⁴⁰ η διάταξη του άρθρου 1 του Ν. 2953 της 25^{ης} Οκτωβρίου 1983 προσθέτει : « η προβλεπόμενη με τον παρόντα νόμο αποζημίωση που οφείλεται για ενέργειες που υπάγονται στο πεδίο άσκησης δημόσιας εξουσίας κρίνεται από τα Διοικητικά Δικαστήρια»⁴¹. Αναφέρεται ότι τα προγράμματα αποζημίωσης των εκτοπισμένων κατοίκων των χωριών είναι ανεπαρκή και δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες, κυρίως λόγω της πολύ μικρής χρηματοδότησής τους⁴².

2.3 Κατηγορίες για Κρατική Διαφθορά

Το Νοέμβριο 1996 και μετά από ένα τροχαίο δυστύχημα στην νοτιοδυτική πόλη Σουσουρλούκ, που ενεπλάκη αυτοκίνητο στο οποίο επέβαιναν ανώτατος αξιωματικός της Αστυνομίας, το καταζητούμενο μέλος της μαφίας, ο Αμπντουλά Κατλί, ο φιλοκυβερνητικός κούρδος βουλευτής Σεσντάντ Μπουσάτς (μέλος του Κόμματος του Αληθινού Δρόμου της Ταντσού Τσιλέρ) και μια γυναίκα που είχε κερδίσει τίτλο σε καλλιστεία, η Κυβέρνηση αντιμετώπισε κατηγορίες κρατικής παρέμβασης σε εγκληματικές δραστηριότητες⁴³. Λίγες μέρες μετά το δυστύχημα ο Υπουργός Εσωτερικών Μεχμέτ Αγκάρ παραιτήθηκε και οι ανακρίσεις αποκάλυψαν ότι ο Αμπντουλά Κατλί είχε αναμειχθεί σε λαθρεμπόριο ναρκωτικών καθώς και σε κατασκοπεία υπέρ του Κράτους, οπότε πιθανόν να ήταν αναμειγμένος στην δολοφονία αριστερών αγωνιστών στην δεκαετία του 1980⁴⁴. Επιπλέον, αποδείχθηκε ότι ο Αγκάρ συμμετείχε σε συναντήσεις με μέλη του οργανωμένου εγκλήματος και είχε εξασφαλίσει στον Κατλί άδεια οπλοφορίας⁴⁵. Στις κατηγορίες για σχέσεις μεταξύ του υπόκοσμου των ναρκωτικών και των πολιτικών και στη δημόσια έκκληση για λεπτομερειακή έρευνα της υπόθεσης δεν αποδόθηκε η δέουσα προσοχή⁴⁶. Σύμφωνα με κάποιον παρατηρητή, αν και το τροχαίο έγινε κατά την διακυβέρνηση της χώρας από τον Νετσεμτίν Ερμπακάν και το Κόμμα της Ευημερίας, που ήσαν μακριά από τα κέντρα εξουσίας και δεν μπορούσαν να κατηγορηθούν για ανάμειξη στο περιστατικό, φαίνεται ότι ο πρωθυπουργός επέλεξε να προστατεύσει τη συνεργάτη του στο κυβερνητικό συνασπισμό, την κα. Ταντσού Τσιλέρ⁴⁷. Άλλος παρατηρητής υπογραμμίζει ότι η Κοινοβουλευτική Επιτροπή που επιφορτίστηκε με το ανακριτικό έργο υπέκυψε στις πιέσεις του κυβερνητικού συνασπισμού και ότι στην έκθεσή της που υποβλήθηκε στον Πρόεδρο της Βουλής την 3.4.1997 «επιβεβαιώνει την υποστήριξη ατόμων του υπόκοσμου από κρατικούς αξιωματούχους ασφαλείας, αλλά απορρίπτει τις κατηγορίες ότι πολλές εγκληματικές οργανώσεις χρηματοδοτούνται άμεσα από το Κράτος»⁴⁸. Προσθέτει ότι στην έκθεση παραλείπονται τα ονόματα των πολιτικών που διατηρούν σχέσεις με τη μαφία, λόγω «της σκληροπυρηνικής γραμμής που υιοθέτησε ο κυβερνητικός συνασπισμός»⁴⁹. Οι ελπίδες ότι η κυβέρνηση του Μεσουτ Γιλμάζ θα

³⁹ World Refugee Survey, 1997.

⁴⁰ Human Rights Watch / Helsinki, June 1996.

⁴¹ Human Rights Watch/ Helsinki, June 1996.

⁴² Human Rights Watch/ Helsinki, June 1996 - U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997.

⁴³ Europa World Yearbook 1997, Vol. II, σελ. 3263 - Info-Tuerk, Μάρτιος - Απρίλιος 1997

⁴⁴ Europa World Yearbook 1997, Vol. II, σελ. 3263

⁴⁵ Europa World Yearbook 1997, Vol. II, σελ. 3263

⁴⁶ Middle East International, 26.9.1997 - The Middle East, Οκτώβριος 1997, σελ. 21.

⁴⁷ Middle East International, 26.9.1997

⁴⁸ Info-Tuerk, Μάρτιος - Απρίλιος 1997

⁴⁹ Info-Tuerk, Μάρτιος - Απρίλιος 1997

συνέχιζε το ανακριτικό έργο έχουν εξανημισθεί μετά την δικαστική απόφαση που εκδόθηκε το Σεπτέμβριο 1997 με την οποία διατάσσεται η αποφυλάκιση τ έως αξιωματούχου της αστυνομίας των «Ειδικών Δυνάμεων» του Ιμπραήμ Σαχίμ και των αντρών του, που κατηγορήθηκαν για την «υπόθεση Σουσουρλούκ». Μετά την απόλυσή τους από τις φυλακές ανακηρύχθηκαν ήρωες από την εθνικιστική ομάδα Γκρίζοι Λύκοι ⁵⁰.

3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

3.1 Διεθνείς Συμβάσεις

Η Τουρκία έχει κυρώσει την Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων με τον γεωγραφικό περιορισμό, την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Τρόπων Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης, την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και τα Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα Νο. 1, 2, 3, 5 και 8, την Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων. Δεν έχει κυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα και τη Σύμβαση για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων.

3.2 Εθνική Νομοθεσία

Το Σύνταγμα

Η διάταξη του άρθρου 15 του Συντάγματος της Τουρκικής Δημοκρατίας (Κεφάλαιο 1^ο) ορίζει :

με την επιφύλαξη σεβασμού των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, σε περιπτώσεις πολέμου, επιστράτευσης, στρατιωτικού νόμου, κατάστασης ανάγκης ή άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών μπορεί να ανασταλεί ολοκληρωτικά ή μερικά, ή μπορεί να υιοθετηθούν τα απαιτούμενα από τις ιδιαίτερες περιστάσεις μέτρα, που παρεκκλίνουν από τις εγγυήσεις που παρέχει το Σύνταγμα.

Το Διάταγμα 430 για την Κατάσταση Ανάγκης

Από το 1984, με την έναρξη των αποσχιστικών επιθέσεων του ΡΚΚ κατά των τουρκικών αρχών οι περισσότερες από τις κουρδικές επαρχίες της Νοτιοανατολικής Τουρκίας έχουν κηρυχθεί σε κατάσταση ανάγκης⁵¹. Σύμφωνα με το καθεστώς αυτό κάθε επαρχία υπάγεται στην δικαιοδοσία κυβερνήτη που έχει την εξουσία « να λογοκρίνει τις ειδήσεις, να απαγορεύει τις απεργίες ή τις στάσεις εργασίας και να επιβάλει τον εκτοπισμό»⁵². Ο κυβερνήτης της επαρχίας αναφέρεται στον κυβερνήτη της περιφέρειας που έχει τη δικαιοδοσία να ασκεί «μερικές από τις εξουσίες του στρατιωτικού νόμου, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών του τύπου και της απομάκρυνσης από την περιοχή των προσώπων των οποίων οι δραστηριότητες πιστεύεται ότι βλάπτουν την δημόσια τάξη»⁵³.

Το Διάταγμα 430 κωδικοποιήθηκε το 1990 και διπλασιάζει τις ποινές για όσους καταδικάζονται λόγω συνεργασίας με αποσχιστικές ομάδες, ανταμείβει, προβλέποντας μειωμένες ποινές, τους πληροφοριοδότες και τους καταδικασθέντες που συνεργάζονται με το Κράτος και επιτρέπει περιορισμένη δικαστική αναθεώρηση των αποφάσεων που λαμβάνει ο Κυβερνήτης κατ' εφαρμογή της Κατάστασης Ανάγκης⁵⁴.

⁵⁰ Middle East International, 26.9.1997

⁵¹ HRW Arms Project, 1995, σελ. 19 - Europa World Yearbook 1997, σελ. 3263 - Teh Middle East and North Africa 1997, σελ. 998 - U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997.

⁵² U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

⁵³ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

⁵⁴ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

Ο Αντιτρομοκρατικός Νόμος (No. 3713)

Σύμφωνα με το **Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ** ο αντιτρομοκρατικός νόμος του 1991, με τον ευρύ ορισμό της έννοιας τρομοκρατία, συνέχισε να εφαρμόζεται μέχρι το 1996 στην «κράτηση των τρομοκρατών και άλλων προσώπων που κατηγορούνται για ενέργειες, απόψεις (γραπτές ή προφορικές) ή ιδέες που συνιστούν διάδοση αποσχιστικής προπαγάνδας»⁵⁵.

Το άρθρο 1 (Κεφάλαιο 1) του Τούρκικου Αντιτρομοκρατικού Νόμου ορίζει την «τρομοκρατία» ως : κάθε ενέργεια, που πραγματώνεται είτε από ένα άτομο είτε από περισσότερους που ανήκουν σε οργάνωση που έχει ως στόχο την αλλαγή της φύσης της Δημοκρατίας, όπως αποτυπώνεται στο Σύνταγμα, του πολιτικού, δικαστικού, κοινωνικού, οικονομικού συστήματος ή του κράτους δικαίου, την απειλή της εδαφικής ή εθνικής ενότητας του Κράτους, την απειλή της ύπαρξης του Κράτους και της Τουρκικής Δημοκρατίας, την αποδυνάμωση, καταστροφή ή την ανατροπή της Κρατικής εξουσίας, την κατάργηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών ή την απειλή της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας του Κράτους, την δημόσια τάξη ή τη δημόσια υγεία με την χρήση του εξαναγκασμού, της δύναμης ή της βίας, της τρομοκρατίας, του εκφοβισμού, της καταστολής ή των απειλών (Αντιτρομοκρατικός Νόμος, όπως δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης την 12^η Απριλίου 1991)⁵⁶.

Με την διάταξη του άρθρου 7 απαγορεύονται οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών, των ιδρυμάτων, των ενώσεων και άλλων παρόμοιων θεσμών που υποστηρίζουν τις τρομοκρατικές δραστηριότητες και ορίζεται ότι η κατάργηση των οργανώσεων αυτών αναγνωρίζεται με δικαστική απόφαση, η δε περιουσία τους κατάσχεται.

Η διάταξη του άρθρου 8 αναφέρεται στην προπαγάνδα που στρέφεται κατά της ενότητας του Κράτους και εφαρμόζεται για την καταδίκη και φυλάκιση όσων εκφράζουν ειρηνικά τις απόψεις τους⁵⁷. Όμως, επειδή με την διάταξη του άρθρου αυτού περιοριζόταν σοβαρά ο σεβασμός των θεμελιωδών ελευθεριών το άρθρο 8 τροποποιήθηκε με το Ν. 4126/27.10.1995⁵⁸. Με την τροποποίηση εισήχθη η «προϋπόθεση του κινήτρου ή της πρόθεσης διατάραξης της ακεραιότητας της χώρας, μειώθηκαν τα ανώτατα και ελάχιστα όρια φυλάκισης, προβλέπεται η μετατροπή της φυλάκισης σε πρόστιμο ή η αναστολή της»⁵⁹. Στην νέα της μορφή η διάταξη του άρθρου 8 ορίζει :

« Απαγορεύονται η προφορική και έγγραφη προπαγάνδα και οι συγκεντρώσεις, συναντήσεις και διαδηλώσεις που στοχεύουν να πλήξουν την αδιαίρετη ενότητα της Τουρκικής Δημοκρατίας, το έδαφός της και το έθνος της. Όσοι συμμετέχουν σε παρόμοιες δραστηριότητες τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους και κατ' ανώτατο όριο τρία έτη και με πρόστιμο τουλάχιστον 100.000.000 και κατ' ανώτατο όριο 300.000.000 τουρκικών λιρών. Στην περίπτωση υποτροπής οι ποινές δεν μετατρέπονται σε πρόστιμα»⁶⁰.

Ο Νόμος του 1983 για τις Διαδηλώσεις

Θέτει τα όρια του δικαιώματος της ελευθερίας της συλλογικής και δημόσιας έκφρασης. Απαιτείται προηγούμενη άδεια για την πραγματοποίηση της διαδήλωσης⁶¹. Αναφέρεται όμως, ότι δύσκολα εκδίδεται παρόμοια άδεια όταν πρόκειται για διαμαρτυρία κατά της κυβερνητικής πολιτικής και ότι οι διαδηλώσεις αυτές συνήθως απαγορεύονται ή αναβάλλονται για λόγους «δημόσιας τάξης». Οι αυθόρμητες συγκεντρώσεις είναι παράνομες και τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης κατ' ανώτατο όριο τριών ετών⁶².

⁵⁵ **Country Reports 1996, 1997**

⁵⁶ Η μετάφραση είναι ανεπίσημη.

⁵⁷ **Amnesty International Report 1996, 1997.**

⁵⁸ **Country of Europe, Parliamentary Assembly, 22.12.1995.**

⁵⁹ **Country of Europe, Parliamentary Assembly, 22.12.1995**

⁶⁰ **Country of Europe, Parliamentary Assembly, 22.12.1995, Addendum, 8.3.1996.**

⁶¹ **Rumpf, 1993**

⁶² **Rumpf, 1993**

Στρατιωτικός Ποινικός Νόμος

Άρθρο 63 : αφορά την λιποταξία και ορίζει ότι σε καιρό ειρήνης οι ανυπότακτοι και οι λιποτάκτες που απουσιάζουν από την εκπλήρωση των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων χωρίς βάσιμο λόγο τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης ενός μηνός. Για όσους αναφέρονται στις αρχές μετά την πάροδο επτά ημερών αλλά εντός τριών μηνών προβλέπεται ποινή φυλάκισης τριών έως δώδεκα μηνών, αλλά στην περίπτωση σύλληψής τους κατά το διάστημα των τριών πρώτων μηνών τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τεσσάρων έως 18 μηνών. Για όσους αναφέρονται μετά την περίοδο των τριών μηνών προβλέπεται ποινή φυλάκισης τεσσάρων μηνών έως δύο χρόνων, αλλά εάν συλληφθούν τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης έξη μηνών έως τριών ετών. Η κάθειρξη δεν μετατρέπεται σε πρόστιμο, ενώ οι άλλες ποινές που προβλέπονται από το νόμο μετατρέπονται σε πρόστιμα ή αναστέλλονται ανάλογα με το χαρακτήρα του αδικήματος και τις περιστάσεις τέλεσής του.

Το άρθρο 66 (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3574/14.6.1994) ορίζει τις ποινές που προβλέπονται στην περίπτωση λιποταξίας. Α) φυλάκιση ένα έως τρία χρόνια 1) για όσους εγκαταλείπουν χωρίς επίσημη άδεια τις μονάδες τους ή την υπηρεσία τους για περίοδο μεγαλύτερη των έξη ημερών και 2) για όσους, όντας εφοδιασμένοι με επίσημη άδεια δεν επιστρέφουν στην υπηρεσία τους εντός των έξη ημερών από του τέλους της άδειάς τους. Β) ελάχιστη φυλάκιση δύο ετών προβλέπεται 1) για όσους απομακρύνονται από το στρατό με όπλα και εξοπλισμό που ανήκει στο στρατό, 2) για όσους αποδρούν ενώ υπηρετούν και 3) για τους υπότροπους.

Η διάταξη του άρθρου 67 (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3574/14.6.1989) ορίζει τις προϋποθέσεις και τις περιστάσεις τέλεσης του αδικήματος της αναχώρησης από την χώρα. Α) Με ποινή φυλάκισης τριών έως πέντε ετών τιμωρούνται : 1) το στρατιωτικό προσωπικό που αναχωρεί από τη χώρα μετά από τριήμερη απουσία (σε καιρό πολέμου η περίοδος αυτή ανέρχεται στην μία ημέρα), 2) όσοι, μη όντας αιχμάλωτοι πολέμου, δεν επανέρχονται στην μονάδα τους ή δεν επικοινωνούν με τις στρατιωτικές αρχές είτε από δόλο είτε από αμέλεια, 3) όσοι όντας μακριά από το έδαφος της επικράτειας σε πλοίο ή σε αεροπλάνο, είτε από δόλο είτε από αμέλεια, δεν επικοινωνούν με τουρκικό πολεμικό πλοίο, με το πλησιέστερο Προξενείο της Τουρκίας, ή με γραφείο συμμαχικής κυβέρνησης. Β) Με ποινή φυλάκισης πέντε έως δέκα ετών τιμωρούνται : 1) όσοι απομακρύνονται από τις τάξεις του στρατού εφοδιασμένοι με όπλα, πυρομαχικά, οχήματα ή εξοπλισμό, ζώα ή άλλη περιουσία του στρατού, 2) όσοι λιποτακτούν, 3) οι υπότροποι και 4) οι λιποτάκτες από την επιστράτευση σε καιρό πολέμου.

3.3 Τα Πολιτικά Κόμματα στη Τουρκία

Η διάταξη του άρθρου 81 του Νόμο για τα Πολιτικά Κόμματα (Ν. 2820) ορίζει :

στα πολιτικά κόμματα απαγορεύεται α) να υποστηρίζουν την ύπαρξη και παρουσία στο έδαφος της Δημοκρατίας της Τουρκίας άλλων εθνικών μειονοτήτων που διακρίνονται από τις διαφορές των εθνοτικών ή θρησκευτικών πολιτισμών ή αιρέσεων ή γλώσσας, β) να αποσκοπούν στη διατάραξη της εθνικής ακεραιότητας δημιουργώντας μειονότητες ... προστατεύοντας, αναπτύσσοντας ή προάγοντας κάθε γλώσσα ή πολιτισμό εκτός από την Τουρκική γλώσσα ή συμμετέχοντας σε δραστηριότητες για το σκοπό αυτό⁶³.

Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας - Motherland Party (MP) - Anavatan Partisi (ANAP)

Ιδρύθηκε το 1983, και συγχωνεύθηκε το 1986 με το νέο ιδρυθέν Ελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα. Ηγέτες του κόμματος είναι ο Μεσούτ Γιλμάζ και ο Εκρέμ Πακντεμίρλι. Υποστηρίζει « το φιλελεύθερο οικονομικό σύστημα αγοράς, τον μετριοπαθή εθνικισμό και τις συντηρητικές πολιτικές, την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους στενότερους δεσμούς με τον Ισλαμικό Κόσμο»⁶⁴.

⁶³ Minority Rights Group, November 1996

⁶⁴ Middle East Report, Άνοιξη 1996

Κόμμα των Δημοκρατικών - Republican People's Party - Cumhuriyetci Halk Partisi (CHP)

Ιδρύθηκε το 1923 από τον Κεμάλ Ατατούρκ και διαλύθηκε το 1981. Επαναδραστηριοποιήθηκε το 1992. Το 1995 συγχωνεύθηκε με το Κόμμα των Σοσιαλοδημοκρατών. Οι ηγέτες του είναι οι Ντενίζ Μπαϊκάλ και Αντνάν Κεσκίν⁶⁵.

Αριστερό Δημοκρατικό Κόμμα - Democratic Left Party (DLP) - Demokratik Sol Partisi (DSP)

Ηγέτης του είναι ο Μπουλέντ Ετζεβίντ. Υποστηρίζεται από μέλη του πρώην Κόμματος των Δημοκρατικών⁶⁶. Υποστηρίζει την εφαρμογή σκληρής πολιτικής στο Κουρδικό ζήτημα και « την δημιουργία χαλαρών δεσμών με την Ευρώπη»⁶⁷.

Κόμμα του Αληθινού Δρόμου - True Path Party (TPP) - Dogru Yol Partisi (DYP)

Ιδρύθηκε το 1983 και αντικατέστησε το Κόμμα της Δικαιοσύνης, που είχε ιδρυθεί το 1961 και απαγορεύθηκε το 1981. Ένας από τους ηγέτες του είναι η Ταντσού Τσιλέρ⁶⁸.

Κόμμα του Εθνικιστικού Κινήματος - Nationalist Movement Party - Miliyetci Hareket Partisi (MHP)

Ιδρύθηκε το 1983. Ο ηγέτης του Αλπαρσλάν Τούρκες αποβίωσε τον Απρίλιο 1997⁶⁹. Νέος ηγέτης του αναδείχθηκε ο Ντεβλέτ Μπαχτσελί.

Το Κόμμα της Ευημερίας - The Welfare Party (WP) - Refah Partisi (RP)

Ιδρύθηκε το 1983 από το Νεχμετίν Ερμπακάν⁷⁰. Είναι το διάδοχο κόμμα του Κόμματος Εθνικής Σωτηρίας που είχε ιδρυθεί το 1972 από τον Ερμπακάν και διαλύθηκε κατά την στρατιωτική δικτατορία το 1981⁷¹. Ισλαμικό κόμμα, που αντιτίθεται στην ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και υποστηρίζει τους στενότερους δεσμούς με τις όμορες ισλαμικές χώρες⁷². Θεωρείται ευρέως ως το πλέον αποτελεσματικά και λεπτομερειακά οργανωμένο πολιτικό κόμμα, με «υψηλού επιπέδου κίνητρα, πειθαρχία και αγωνιστές αφοσιωμένους στους στόχους του που θεωρούν τα πολιτικά πιστεύω τους ως αποστολή που τους έχει εμπιστευθεί ο Θεός»⁷³. Επειδή παρέχει στον κόσμο ιδεολογία, υλικά οφέλη και συμπάθεια ενισχύθηκε από τη συμμετοχή ευρείας υποστηρικτικής βάσης⁷⁴. Ο Ερμπακάν ήταν το 1996 ο πρώτος ισλαμιστής πρωθυπουργός της Τουρκίας και αναγκάστηκε να παραιτηθεί τον Ιούνιο 1997 «υπό την πίεση των υποστηρικτών του κοσμικού Κράτους των οποίων ηγείται η ισχυρή στρατιωτική εξουσία»⁷⁵. Τον Μάιο 1997, ο Εισαγγελέας του Εφετείου της Τουρκίας ζήτησε από το Συνταγματικό Δικαστήριο να απαγορεύσει την λειτουργία κάθε κόμματος που «δημιουργεί κλίμα εμφυλίου πολέμου» και αποπειράται να υποσκάψει την επίσημη κοσμική φύση της Δημοκρατίας της Χώρας⁷⁶. Η υπόθεση επανεξετάζεται⁷⁷.

⁶⁵ Middle East Report, Άνοιξη 1996

⁶⁶ Middle East Report, Άνοιξη 1996

⁶⁷ EIU Country Profile, 1996- 1997.

⁶⁸ EIU Country Profile, 1996- 1997

⁶⁹ EIU Country Profile, 1996- 1997 - Keasing` s, Απρίλιος 1997.

⁷⁰ Middle East Report, Άνοιξη 1996

⁷¹ Ayata S., 1996

⁷² Middle East Report, Άνοιξη 1996

⁷³ Ayata S., 1996

⁷⁴ Ayata S., 1996 - Sayari, S. Middle East Quarterly, September 1996

⁷⁵ Reuters, 11.8.1997

⁷⁶ Reuters, 11.8.1997 - Middle East International, 30.5.1997

⁷⁷ Reuters, 11.8.1997

Λαϊκό Εργατικό Κόμμα - People's Labour Party - Halikn Emek Partisi (HEP)

Ήταν το πρώτο νόμιμο κουρδικό πολιτικό κόμμα. Ιδρύθηκε το 1990 από πρώην μέλη του Σοσιαλοδημοκρατικού Λαϊκού Κόμματος, που απομακρύνθηκαν από αυτό⁷⁸. Αν και δεν μπορεί να υποστηρίξει ρητά ότι είναι κουρδικό κόμμα, «έμμεση βάση του είναι ο κουρδικός εθνικισμός»⁷⁹. Η λειτουργία του κόμματος έχει κηρυχθεί παράνομη⁸⁰. Αναφέρεται ότι τα τελευταία χρόνια μερικοί από τους ηγέτες του υπήρξαν θύματα δολοφονιών⁸¹.

Δημοκρατικό Κόμμα - Democratic Party - Demokrasi Partisi (DEP)

Η λειτουργία του απαγορεύθηκε με δικαστική απόφαση το 1994 και τα 14 κοινοβουλευτικά μέλη του είτε φυλακίστηκαν είτε αναχώρησαν από την Τουρκία⁸². Αναφέρεται ότι τα τελευταία χρόνια αρκετοί από τους ηγέτες του υπήρξαν θύματα δολοφονιών⁸³.

Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα - People's Democratic Party - Halkin Demokrasi Partisi (HADEP)

Διαδέχθηκε το Δημοκρατικό και το Λαϊκό Εργατικό Κόμμα⁸⁴. Αναφέρεται ότι είναι το πλέον δημοφιλές κόμμα του κουρδικών περιοχών της Τουρκίας. Κατά τις εκλογές του 1995 το κόμμα βάσισε την εκστρατεία του στο Κουρδικό « κατακρίνοντας το Κράτος επειδή έκαψε τα κουρδικά χωριά, επειδή αρνείται στους κούρδους το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης, επειδή διατηρεί δρακόντεια κατάσταση ανάγκης στην Νοτιοανατολική Τουρκία, και για την απροθυμία του να ερευνήσει τις ανεξιχνίαστες δολοφονίες των περισσότερων Κούρδων αγωνιστών»⁸⁵. Οι ηγέτες τους φυλακίστηκαν⁸⁶.

Απελευθερωτικό Επαναστατικό Λαϊκό Κόμμα / Μέτωπο - Revolutionary People's Liberation Party/Front - DHKP/C

Ιδρύθηκε στην αρχή της δεκαετίας του 1990 ως παρακλάδι της διαλυμένης αστικής αντάρτικης ομάδας «Επαναστατική Αριστερά». Είναι παράνομο. Ένας από τους ηγέτες του, ο Νεζιχί Αλτινέϊ δολοφονήθηκε τον Ιανουάριο 1996 με άλλους επτά αντάρτες σε συγκρούσεις με τις δυνάμεις ασφαλείας στην επαρχία Σιβάς⁸⁷. Κατά τη διάρκεια του 1995 αποδίδονται στην 589 «περιστατικά» 178 από τα οποία ήσαν πράξεις βίας⁸⁸.

Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας - The United Communist Party of Turkey (UCPT) - Turkiye Birlesik Komunist Partisi (TBKP)

Ιδρύθηκε το 1988 από συγχώνευση με το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας και το Κόμμα των Εργατών της Τουρκίας. Ηγέτες του ήταν οι Νιχάτ Σαρτζίν και οι Χαϊντάρ Κουτλού. Το Κόμμα διαλύθηκε το 1991 με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου με το σκεπτικό παραβίασης του άρθρου 14 του Συντάγματος, που απαγορεύει « τη δημιουργία ηγεμονίας μιας κοινωνικής τάξης στις άλλες»⁸⁹.

⁷⁸ Van Bruinesen, Martin, 1996.

⁷⁹ Middle East Report, Spring 1996

⁸⁰ Middle East Report, Spring 1996

⁸¹ Bozarslan, Hamit, 1996

⁸² Economist Intelligence Unit, Country Profile 1996-1997

⁸³ Bozarslan, Hamit, 1996 - Middle East Report, Spring 1996

⁸⁴ Middle East Report, Spring 1996

⁸⁵ Barkey, H., World Policy Journal, Spring 1996

⁸⁶ Economist Intelligence Unit, Country Profile 1996-1997

⁸⁷ Turkish Daily News, 3.2.1996

⁸⁸ Turkish Daily News, 8.1.1996

⁸⁹ Revolutionary & Dissident Movements, 1991 - U.S. DOS Country Reports for 1993, 1994

Σοσιαλιστικό Κόμμα - Socialist Party (SP) - Sosyalist Parti (SP)

Αναφέρεται ότι είναι ένα μικρό μαοϊστικό, αντιαμερικανικό ριζοσπαστικό κόμμα, που παρείχε νομική κάλυψη στις ριζοσπαστικές κουρδικές οργανώσεις. Ηγέτης είναι ο Ντογκού Περισνέκ, ένας δημοσιογράφος που έχει ιδρύσει στη δεκαετία του 1980 πολλές κομμουνιστικές εφημερίδες, μια από τις οποίες κατηγορήθηκε από τις Αρχές για υποστήριξη της κουρδικής αποσχιστικής προπαγάνδας. Το κόμμα διαλύθηκε στις 10.7.1992 από το Συνταγματικό Δικαστήριο με το σκεπτικό παραβίασης του άρθρου 14 του Συντάγματος⁹⁰.

Επαναστατική Αριστερά - Revolutionary Left - DEV SOL - Devrimci Sol (DS)

Αναφέρεται ότι είναι μαρξιστικό - λενιστικό κόμμα, που ιδρύθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1960. Είναι η μεγαλύτερη μη κουρδική οργάνωση αφοσιωμένη στον ένοπλο αγώνα, αν και υποστηρίζεται ότι διατηρεί επιχειρησιακούς δεσμούς με το ΡΚΚ⁹¹.

ΡΚΚ - Κόμμα των Κούρδων Εργατών - The Kurdish Worker's Party (KWP) - Partiya Karkeren Kurdistan

Ιδρύθηκε από τον «Άπο» Οκαλάν την 27^η Νοεμβρίου 1978 στην επαρχία του Ντιαρμπακίρ. Μετά το πραξικόπημα του 1980 το κόμμα μετέφερε την έδρα του στην κοιλάδα Μπεκάα, στον ανατολικό Λίβανο, που ελέγχεται από τη Συρία. Με την μεταφορά της έδρας ο ηγέτης του Κόμματος μετακόμισε στην Δαμασκό, στην Συρία⁹². Είναι το πλέον αγωνιστικό από τα κουρδικά πολιτικά κόμματα, υποστηρίζει τον ένοπλο αγώνα για την δημιουργία ανεξάρτητου Κουρδικού Κράτους μεταξύ της Τουρκίας, Συρίας, Ιράκ και Ιράν⁹³. Αναφέρεται ότι διαφέρει από τα άλλα κουρδικά κόμματα επειδή η κοινωνική βάση του περιλαμβάνει «σημαντικό ποσοστό εργατών και αγροτών»⁹⁴, «απονομαδοποιημένους» κούρδους διανοούμενους από που προέρχονται από περιβάλλον χαμηλού οικονομικού επιπέδου⁹⁵ καθώς και χιλιάδες γυναίκες⁹⁶. Αναφέρεται ότι περί τα τέλη του 1996 ο ηγέτης του κάλεσε την Τουρκική Κυβέρνηση σε διαπραγματεύσεις, υποδηλώνοντας ότι το ΡΚΚ ήταν έτοιμο να ρυθμίσει την αυτονομία και τα πολιτισμικά δικαιώματα των περίπου 10.000.000 έως 15.000.000 Κούρδων της Τουρκίας⁹⁷.

3.4 Γενικές Παρατηρήσεις για το Σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Σύμφωνα με τον οργανισμό **Human Rights Watch** τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται στην Τουρκία, ειδικότερα στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας, είτε από όργανα του Κράτους, είτε από άλλους, και η κατάσταση αυτή έχει επεκταθεί δυτικά, στα ορεινά χωριά Αλεβί, στην επαρχία Σιβάς, καθώς το ΡΚΚ και άλλες ένοπλες ομάδες συγκρούονται με τις δυνάμεις Ασφαλείας (Έκθεση για το 1997). Στην έκθεση του για την Τουρκία για το 1996, το **Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ** υπογραμμίζει ότι :

« Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν περιορίστηκαν στην Νοτιοανατολική Τουρκία. Οι εξωδικαστικές εκτελέσεις, μεταξύ των οποίων θάνατοι σε κρατητήρια, από την υπερβολική χρήση βίας, σε επιδρομές σε βάρος άμαχου πληθυσμού καθώς και οι «μυστηριώδεις εκτελέσεις» συνέχισαν να αποτελούν τα χαρακτηριστικά της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι εξαφανίσεις συνεχίστηκαν. Τα βασανιστήρια εφαρμόζονται ευρέως : η αστυνομία και οι δυνάμεις ασφαλείας συχνά κακομεταχειρίζονται τους κρατούμενους, εφαρμόζουν βασανιστήρια κατά την κράτηση και την ανάκριση. Η παρατεταμένη

⁹⁰ **Revolutionary & Dissident Movements, 1991 - U.S. DOS Country Reports for 1993, 1994**

⁹¹ **Revolutionary & Dissident Movements, 1991 - U.S. DOS Country Reports for 1993, 1994**

⁹² **Middle East Report, July/August 1994**

⁹³ **Middle East Report, July/August 1994 - EIU Country Profile, 1996- 1997**

⁹⁴ **Middle East Report, July/August 1994**

⁹⁵ **Revolutionary & Dissident Movements, 1991**

⁹⁶ **Middle East Report, July/August 1994**

⁹⁷ **Reuters, 23.12.1996**

κράτηση πριν την παραπομπή σε δίκη και οι μεγάλης διάρκειας δίκες συνέχισαν να δημιουργούν προβλήματα» (**Country Reports for 1996, 1997**).

Στην ίδια έκθεση καταγράφεται η έντονη ανησυχία της Τουρκικής Κυβέρνησης, του Κοινοβουλίου, των ΜΜΕ, των Ακαδημαϊκών, των Επιχειρηματικών Κύκλων και του κοινού εν γένει, που διαπιστώνοντας την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναγνωρίζουν τις υπάρχουσες ελλείψεις και την ανάγκη εφαρμογής πολιτικής σύμφωνης με τις διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις της χώρας και με τη λαϊκή εντολή⁹⁸. Ο οργανισμός **Human Rights Watch** προσθέτει ότι η Κυβέρνηση υιοθέτησε το 1996 μέτρα για να ερευνήσει και να καταδικάσει τους ισχυρισμούς παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αναφέρεται ότι ο Υπουργός για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Αντνάν Εκμέν, απήγγειλε κατηγορίες σε βάρος των αξιωματούχων που αναμείχθηκαν στην εκτέλεση του Μετίν Γκοτκέπε, ενός δημοσιογράφου της αριστερής εφημερίδας «Εβρενσέλ» που εκδίδεται στην Κωνσταντινούπολη. Ο εν λόγω δημοσιογράφος συνελήφθη από την αστυνομία την 8^η Ιανουαρίου 1996 ενώπιον άλλων συναδέλφων του που κάλυπταν την κηδεία των φυλακισμένων που πέθαναν από ξυλοδαρμούς. Τελικά βρέθηκε ώρες αργότερα στο αθλητικό κέντρο, όπου κρατήθηκε, φέροντας σημάδια εσωτερικής αιμορραγίας λόγω των χτυπημάτων⁹⁹. Τον Απρίλιο 1996 ξεκίνησε δίκη με κατηγορούμενος τους φρουρούς των χωριών που αναμείχθηκαν την 5^η Φεβρουαρίου 1996 σε εκτελέσεις στο Ντιαρμπακίρ. Τον Ιούνιο 1996 ξεκίνησε δίκη με κατηγορούμενους δέκα αξιωματούχους που κατηγορούνται ότι βασάνισαν τον Ιανουάριο 1996 16 μαθητές Λυκείου στην Μανίσα. Περί τα τέλη Σεπτεμβρίου ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Καζάν και έπειτα από εξέγερση στην φυλακή του Ντιαρμπακίρ, που προκάλεσε τον θάνατο δέκα ατόμων διέταξε την διενέργεια ανακρίσεων και ανέστειλε την υπηρεσία τριών ανώτερων αξιωματούχων της φυλακής¹⁰⁰.

Αυθαίρετες Συλλήψεις

Αν και το Σύνταγμα της Τουρκίας προβλέπει το δικαίωμα των κρατουμένων για άμεση απαγγελία του κατηγορητηρίου και παραπομπή σε δίκη οι δικαστές έχουν διατάξει την απεριόριστη κράτηση, που κάποιες φορές διαρκεί και χρόνια, σημαντικού αριθμού κατηγορουμένων¹⁰¹. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις οι άνθρωποι κρατήθηκαν για 30 ημέρες χωρίς να απαγγελθεί επίσημα σε βάρος τους κατηγορία, και οι δικηγόροι καταγγέλλουν ότι δεν έχουν πρόσβαση στους κατηγορούμενους για πολιτικά αδικήματα και ότι οι κρατήσεις δεν καταχωρούνται για ημέρες.

Επίσης η **Διεθνής Αμνηστία** καταγγέλλει ότι ακόμα και παιδιά είναι θύματα κακομεταχείρισης τόσο από τις κρατικές δυνάμεις όσο και από το ΡΚΚ και ότι φαίνεται να αυξάνεται ο αριθμός των παραβιάσεων των δικαιωμάτων των παιδιών ηλικίας 12 ετών (Νοέμβριος 1996). Αναφέρεται ότι τα παιδιά και οι έφηβοι που κρατούνται ως ύποπτοι πλημμελημάτων υπόκεινται βασανιστήρια. Μεγαλύτερο κίνδυνο φαίνεται να διατρέχουν τα παιδιά που προέρχονται από λιγότερο ευνοημένο κοινωνικό υπόβαθρο (Ετήσια Έκθεση 1996, 1997).

Εξαφανίσεις

Στην τελευταία έκθεσή της στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η Ομάδα Εργασίας για τις Αναγκαστικές ή Ακούσιες Εξαφανίσεις καταγράφει ότι από το 1990 διαβιβάσθηκαν στην Τουρκική Κυβέρνηση 132 περιπτώσεις εξαφάνισης, οι περισσότερες από τις οποίες έλαβαν χώρα το 1994¹⁰². Συμπληρώνεται ότι παρά την μείωση του αναφερόμενου αριθμού εξαφανίσεων από το 1994, οι αναγκαστικές ή ακούσιες εξαφανίσεις αποτελούν συνήθη πρακτική, ειδικά στα πλαίσια συγκρούσεων μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας και του ΡΚΚ. Η περιοχή που πλήττεται περισσότερο είναι

⁹⁸ **U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997.**

⁹⁹ **Annual Report 1997, Amnesty International, Report 1996, 1997**

¹⁰⁰ **Annual Report 1997, Amnesty International, Report 1996, 1997**

¹⁰¹ **U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997.**

¹⁰² Έγγραφο **E/CN.4/1996/38**, 15.1.1996

η Νοτιοανατολική Τουρκία¹⁰³. Σύμφωνα με την Διεθνή Αμνηστία τουλάχιστον 23 άτομα εξαφανίστηκαν το 1996 ενώ κρατούνταν από την αστυνομία και το στρατό. Ως παράδειγμα αναφέρεται η εξαφάνιση τον Απρίλιο του 1996 ενός άντρα που απήχθη πρώτα από δύο άντρες στο Ντιαρμπακίρ και η εξαφάνιση το Νοέμβριο 1996 δύο αντρών κατά την κράτησή τους στην ίδια πόλη (Ετήσια Έκθεση 1996). Από την άλλη το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ αναφέρει ότι στο ΡΚΚ αποδίδεται ευθύνη για 23 εξαφανίσεις κατά την διάρκεια του 1996¹⁰⁴.

Εξωδικαστικές Εκτελέσεις

Η Διεθνή Αμνηστία αναφέρει ότι τον Ιανουάριο 1996 πολλά άτομα πέθαναν στην φυλακή λόγω σοβαρών χτυπημάτων, όταν αστυνομία και χωροφυλακή κατέστειλαν εξέγερση. Τον Σεπτέμβριο 1996 δέκα άτομα πέθαναν στην φυλακή του Ντιαρμπακίρ, όταν οι δυνάμεις ασφαλείας αναμείχθηκαν στην καταστολή εξέγερσης των φυλακισμένων (Ετήσια Έκθεση 1996). Σχολιάζοντας το τελευταίο περιστατικό, το **Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ** πρόσθεσε ότι η κοινοβουλευτική επιτροπή που διενήργησε έρευνα για το θέμα σύστησε να παραπεμφθούν σε δίκη με την κατηγορία της ανθρωποκτονίας εξ αμελείας 68 αστυνομικοί και προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας.¹⁰⁵ Σε κάποιο άλλο περιστατικό αναφέρεται ότι ένας άντρας εκτελέστηκε τον Φεβρουάριο 1996 επειδή διαμαρτυρήθηκε επίσημα για την αναγκαστική εκκένωση και καταστροφή, τον Νοέμβριο 1995, του χωριού του¹⁰⁶.

Επιπλέον αναφέρεται ότι τα ένοπλα μέλη του ΡΚΚ είναι υπεύθυνα για σημαντικό αριθμό αυθαίρετων και εξωδικαστικών εκτελέσεων, όπως επίσης και το Επαναστατικό Απελευθερωτικό Λαϊκό Κόμμα / Μέτωπο¹⁰⁷. Αναφέρεται ότι τόσο το ΡΚΚ όσο και το ΕΑΛΚ καθώς και άλλες ένοπλες ομάδες όπως ο Απελευθερωτικός Στρατός των Τούρκων Εργατών και Αγροτών χρησιμοποίησαν την απειλή εκτέλεσης ως μέσο κομματικής πειθαρχίας¹⁰⁸. Το **Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ** αναφέρει ότι οι τρομοκράτες του ΡΚΚ «δολοφόνησαν άμαχο πληθυσμό, έχοντας ως στόχο τους αξιωματούχους των χωριών, τους δασκάλους και άλλους εκπροσώπους του Κράτους και εκτέλεσαν στην τύχη άμαχο πληθυσμό αποσκοπώντας στον εκφοβισμό του¹⁰⁹. Το «ΡΚΚ δολοφόνησε σε διάφορες επιχειρήσεις 447 άτομα, μεταξύ των οποίων τουλάχιστον 109 άμαχους και τραυμάτισε άλλα 900»¹¹⁰.

Ελευθερία Έκφρασης

Τα όρια της ελευθερίας έκφρασης αποτελούν αντικείμενο ζωηρού ενδιαφέροντος. Κρατούνται 135 δημοσιογράφοι, έντεκα από τους οποίους έχουν επίσημα συλληφθεί¹¹¹. Αναφέρεται ότι αυτοί οι περιορισμοί επεκτάθηκαν επίσης σε ακαδημαϊκούς, φοιτητές, μέλη του Κοινοβουλίου και διανοούμενους¹¹². Οι κατηγορούμενοι ως τρομοκράτες και άλλοι κρατήθηκαν κατ' εφαρμογή του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 1991 με την κατηγορία ότι «οι πράξεις τους, οι εκφρασμένες απόψεις τους ή οι ιδέες τους συνιστούν διάδοση αποσχιστικής προπαγάνδας»¹¹³.

Βασανιστήρια

Πολλοί παρατηρητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναφέρουν ότι τα βασανιστήρια αποτελούν μια από τις σημαντικότερες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία και ότι η πρα-

¹⁰³ Έγγραφο E/CN.4/1996/38, 15.1.1996

¹⁰⁴ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹⁰⁵ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹⁰⁶ Διεθνή Αμνηστία, Ετήσια Έκθεση 1996

¹⁰⁷ Διεθνή Αμνηστία, Ετήσια Έκθεση 1996

¹⁰⁸ Διεθνή Αμνηστία, Ετήσια Έκθεση 1996

¹⁰⁹ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹¹⁰ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹¹¹ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹¹² U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹¹³ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

κτική τους διευκολύνεται από την εσωτερική νομοθεσία, που περιορίζει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται η κράτηση των υπόπτων έως και 15 ημέρες ή 30 στο καθεστώς της κατάστασης ανάγκης, χωρίς να δικαιούνται πρόσβασης σε δικηγόρο ή εμφάνισης ενώπιον Δικαστικού Λειτουργού¹¹⁴. Υπογραμμίζουν ότι η αποτυχία της κυβέρνησης να τιμωρήσει τους υπεύθυνους για τα βασανιστήρια και ο εξαναγκασμός του ιατρικού προσωπικού να απέχει από τη σύνταξη των ιατροδικαστικών εκθέσεων παρέχει στους τούρκους αξιωματούχους την δυνατότητα να αρνούνται την συστηματική πρακτική των βασανιστηρίων στην Τουρκία¹¹⁵.

Σύμφωνα με άλλους παρατηρητές, κατά την διάρκεια του 1996 αναφέρθηκαν «καλά τεκμηριωμένα» περιστατικά από όπου προκύπτει ότι η αστυνομία, η χωροφυλακή και οι δυνάμεις ασφαλείας εφαρμόζουν την μέθοδο των βασανισμών σε διάφορα πρόσωπα, μεταξύ των οποίων σε παιδιά και εφήβους που κρατούνταν, χωρίς να έχει επίσημα καταγραφεί η κράτησή τους, είτε για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου είτε για αδικήματα του αντιτρομοκρατικού νόμου¹¹⁶. Αναφέρεται ότι τα σωματικά βασανιστήρια λαμβάνουν χώρα κατά την έναρξη της κράτησης, επιτρέποντας έτσι την εξαφάνιση κάθε ορατής απόδειξης τους μέχρι την ιατρική εξέταση των κρατουμένων - μια ή δύο εβδομάδες αργότερα - από το ιατρικό προσωπικό για την σύνταξη επίσημης έκθεσης¹¹⁷. Επίσης, οι κρατούμενοι που βασανίσθηκαν ισχυρίζονται ότι το δημόσιο ιατρικό προσωπικό, αρμόδιο για την εξέταση των κρατουμένων που βασανίσθηκαν δεν συντάσσει τεκμηριωμένες εκθέσεις και ότι συχνά απειλούνται οι ανεξάρτητοι ιατροί¹¹⁸. Μερικές από τις πλέον χρησιμοποιούμενες μεθόδους βασανιστηρίων είναι η χρήση υψηλής πίεσης κρύου νερού, το ηλεκτροσόκ, σοβαρά χτυπήματα, μεταξύ των οποίων χτυπήματα στις πατούσες, στα γεννητικά όργανα, διάφορες μορφές ανάρτησης, δέσιμο των ματιών, στέρση του ύπνου, της ένδυσης, απομόνωση, ακινητοποίηση, εικονικές εκτελέσεις, πρωκτικός και κλειτοριδικός βιασμός με χρήση γκλόπμς και ροπάλων καθώς και εξαρτημάτων όπλων, απειλές σε βάρος των φίλων και της οικογένειας, αναγκαστική παρουσία στα βασανιστήρια που υπόκεινται άλλοι¹¹⁹.

3.5 Η Κατάσταση των Μειονοτήτων

Σύμφωνα με τον **World Directory Minorities** οι ακόλουθες ομάδες αποτελούν τις κυριότερες μειονότητες στην Τουρκία : οι Κούρδοι (13 εκατ. 22%), οι Αλεβίτες (10 εκατ. - 17%), η γλωσσολογική ομάδα ζαζά (3 εκατ. - 5%), ομάδα βαλκανικής καταγωγής (2 εκατ. - 2,2%), Άραβες (1,2 εκατ. 2%) και ομάδες Τουρκομάνων (500.000 - 0,8%)¹²⁰. Οι κυριότερες θρησκευτικές μειονότητες είναι οι Αλεβίτες, οι Έλληνες, οι Αρμένιοι και οι Ασσύριοι και οι Εβραίοι. Από αυτές μόνον οι Έλληνες, οι Αρμένιοι Χριστιανοί και οι Εβραίοι αναγνωρίζονται επίσημα βάσει των διατάξεων της Συνθήκης της Λοζάννης του 1923. Ταυτόχρονα η Τουρκία δεσμεύθηκε να αποφύγει την επιβολή περιορισμών στην «ελεύθερη χρήση οιασδήποτε γλώσσας από οιονδήποτε τούρκο πολίτη στις ιδιωτικές συζητήσεις, στις εμπορικές συναλλαγές, στη θρησκεία, στον τύπο ή στις εκδόσεις οιασδήποτε τύπου ή σε δημόσιες συναντήσεις ... ή στην ακροαματική διαδικασία των δικαστηρίων»¹²¹.

Αλεβίτες

Μουσουλμανική αιρετική μειονότητα που προέρχεται από τις παραδοσιακές Σουνιτικές ερμηνείες των Αρχών του Κορανιού. Υπολογίζεται ότι στην Τουρκία ζουν 3.000.000 έως 5.000.000, το 1/3

¹¹⁴ **Physicians for Human Rights**, August 1996 - **Human Rights Watch**, Report 1996.

¹¹⁵ **Physicians for Human Rights**, August 1996 - **Human Rights Watch**, Report 1996.

¹¹⁶ **Amnesty International**, Report 1996 - **U.S. DOS Country Reports** for 1996, 1997

¹¹⁷ **Physicians for Human Rights**, August 1996, 55

¹¹⁸ **Amnesty International**, December 1996 - **Physicians for Human Rights**, August 1996

¹¹⁹ **U.S. DOS Country Reports** for 1996, 1997 - **Physicians for Human Rights**, August 1996

¹²⁰ **Minority Rights Group**, 1997

¹²¹ **Minority Rights Group**, 1997

από τους οποίους είναι Κούρδοι¹²². Ενώ είναι σημαντικοί υποστηρικτές του λαϊκού κράτους υπόκεινται διακρίσεις σε τομείς όπως η εκπαίδευση, αφού στο γνωστικό αντικείμενο των θρησκευτικών αγνοείται η δική τους ερμηνεία για το Ισλάμ. Επίσης υπόκεινται διακρίσεις στο πεδίο της κυβερνητικής χρηματοδότησης για τα τζαμιά των Σουνιτών και έτσι η ύπαρξη των θρησκευτικών τους χώρων εξαρτάται από τις δωρεές¹²³. Παρά τις γενικά καλές σχέσεις μεταξύ Αλεβιτών και Σουνιτών, δύο σημαντικές σφαγές Αλεβιτών έχουν λάβει χώρα το 1978 και το 1992 : το 1978 χιλιάδες Αλεβίτες Κούρδοι σφαγιάστηκαν στο Μαράς από μέλη μιας ομάδας γνωστής με την ονομασία Γκρίζοι Λύκοι (Εθνικό Κόμμα Δράσης) και το 1992 φανατικοί ισλαμιστές στο Σιβάς πυρπόλησαν μια περιοχή με αποτέλεσμα να προκαλέσουν το θάνατο 37 διανοουμένων Αλεβιτών¹²⁴. Την 12^η Μαρτίου 1995 «ανώνυμοι οπλοφόροι» πυροβόλησαν τους θαμώνες καφενείου Αλεβιτών με συνέπεια τον θάνατο δύο ή τριών ατόμων και τον τραυματισμό 15¹²⁵. Αντιδρώντας στο συμβάν αυτό οι Αλεβίτες διαμαρτυρήθηκαν για την στάση της αστυνομίας στην πόλη Γκάζι : η διαμαρτυρία εξελίχθηκε σε βίαια επεισόδια, όπου νεαροί εκτόξευαν αυτοσχέδιες βόμβες στην αστυνομία, που σε απάντηση άνοιξε πυρ εναντίον του πλήθους, προκαλώντας τον θάνατο 14 έως 20 ατόμων¹²⁶. Αναφέρεται ότι μερικοί Αλεβίτες που συμμετείχαν στις διαδηλώσεις φυλακίστηκαν και τουλάχιστον ένας από τους κρατούμενους, ο Χασάν Οτσάτς, Κούρδος, πέθανε κατά την κράτησή του, ενώ σύμφωνα με ισχυρισμούς το σώμα του έφερε «σημάδια βασανιστηρίων»¹²⁷. Αναφέρεται επίσης ότι οι δυνάμεις ασφαλείας αναζητώντας Κούρδους αποσχιστές ανάγκασαν τους Αλεβίτες Κούρδους της επαρχίας του Σιβάς να εκκενώσουν τα χωριά τους¹²⁸.

Αρμένιοι

Είναι μια από τις αναγνωρισμένες, βάσει της Συνθήκης της Λοζάννης, μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας¹²⁹. Στην Τουρκία έχουν απομείνει περίπου 30.000 Αρμένιοι, οι περισσότεροι από τους οποίους ζουν στην Κωνσταντινούπολη. Αν και ζουν στην περιοχή για περισσότερο από 2.000 χρόνια αντιμετωπίζονται από τους περισσότερους Τούρκους ως ξένοι. Αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην καταγραφή των παιδιών τους ως Αρμενίων. Το Πατριαρχείο των Αρμενίων έχει αναφέρει ότι οι εκκλησίες τους στην Κωνσταντινούπολη υπήρξαν στόχος απειλών και η « γη της Αρμενικής Κοινότητας στόχος σφετερισμού μερικών ακραίων μουσουλμανικών ομάδων»¹³⁰. Περίπου 25.000 είναι οι Εβραίοι που συνεχίζουν να ζουν στην Τουρκία, οι περισσότεροι στην Κωνσταντινούπολη, και λιγότεροι στη Σμύρνη, στην Άγκυρα, στην Μπούρσα και σε άλλες περιοχές. Η κοινότητα μειώνεται συνεχώς αφού οι νεαροί εβραίοι τείνουν να παντρεύονται με άλλους μη - εβραίους μέλη της Κοινότητας¹³¹. Παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στις επιχειρήσεις και στα ελεύθερα επαγγέλματα και απολαμβάνουν σεβασμού»¹³².

Κούρδοι

Αποτελούν την τέταρτη σε μέγεθος μειονότητα της Μέσης Ανατολής και είναι μια από τις μεγαλύτερες του κόσμου¹³³. Από τους συνολικά 25.000.000 Κούρδους που ζουν διάσπαρτοι στην Τουρκία, στο Ιράκ, στο Ιράν, στη Συρία, στην Αρμενία και στο Αζερμπαϊτζάν υπολογίζεται ότι στην Τουρκία

¹²² McDowall, D., 1992

¹²³ Marcus, A., Middle East Report, Spring 1996

¹²⁴ EIU Country Profile, 1996- 1997 / McDowall, D., 1992 / van Bruinesen, M., 1992

¹²⁵ Keesing's, March 1995 - Middle East International, 17.3.1995 - The Economist, 18.3.1995

¹²⁶ InterPress Service, 13.4.1995 - Marcus, A., 1996 - van Bruinesen, M., 1996

¹²⁷ Middle East International, 31.3.1995 - InterPress Service, 23.5.1993

¹²⁸ Turkish Daily News, 7.2.1996

¹²⁹ Bundesamt fuer Fluechtlinge, January 1994

¹³⁰ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹³¹ U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997

¹³² EIU Country Profile, 1996- 1997

¹³³ World Directory of Minorities, 1990

ζουν 13.000.000¹³⁴. Το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Τουρκίας δεν αναγνωρίζει τους Κούρδους ως εθνική, φυλετική ή εθνοτική μειονότητα. Ενώ δεν υπάρχουν νομικά εμπόδια για τη συμμετοχή τους στην πολιτική και οικονομική ζωή, όσοι δηλώνουν δημόσια την εθνοτική τους ταυτότητα κινδυνεύουν από παρενοχλήσεις ή δίωξεις¹³⁵. Η χρήση της κουρδικής γλώσσας επιτρέπεται μόνον στις «μη πολιτικές επικοινωνίες». Οι πολιτικές συζητήσεις πρέπει να γίνονται στην τουρκική¹³⁶.

Ασσυριακή Ορθόδοξη Εκκλησία

Υπολογίζεται ότι συνεχίζουν να διαμένουν στην Τουρκία περίπου 4.000 μέλη της, κυρίως στην επαρχία Μαρντίν. Η κυβέρνηση δεν την αναγνωρίζει επίσημα, με αποτέλεσμα να μειώνεται συνεχώς ο αριθμός των μελών της λόγω της «πίεσης των φανατικών Ισλαμιστών, των Κούρδων Σουνιτών γαιοκτημόνων που στοχεύουν να αποκτήσουν τη γη που τους ανήκει, των δυνάμεων ασφαλείας που τους θεωρούν ως Χριστιανούς «μη τούρκους» και έτσι υποφέρουν από παρενοχλήσεις και διακριτική μεταχείριση»¹³⁷. Επιπλέον, οι Ασσύριοι βρέθηκαν στο μέσο των μαχών του Τούρκικου Στρατού και των Ανταρτών του ΡΚΚ : περίπου 30 πέθαναν στην ανταλλαγή των πυρών από την έναρξη αυτής της σύγκρουσης¹³⁸. Αναφέρεται ότι τον Ιούνιο 1996 τέσσερις Ασσύριοι άντρες συνελήφθησαν από τον τούρκικο στρατό επειδή παρείχαν τροφή και στέγη στους αντάρτες του ΡΚΚ¹³⁹.

Έλληνες Χριστιανοί

Από τους 80.000 Έλληνες που ζούσαν στην Τουρκία το 1963 έχουν απομείνει περίπου μόνον 3.000. Ο αριθμός τους μειώνεται λόγω των «επίσημων απελάσεων, της παρενόχλησης της αστυνομίας και του κλίματος φόβου και λαϊκής εμπάθειας»¹⁴⁰. Επιπλέον αναφέρεται ότι δεν μπορούν πλέον να ελέγχουν τα σχολεία τους, όπως ορίζει η Συνθήκη της Λοζάννης, και ο ελληνικός τύπος της Τουρκίας λογοκρίνεται. Οι εχθρότητες των φανατικών ισλαμιστών, η επίσημη εκμετάλλευση και η άρνηση της εθνοτικής τους ταυτότητας συνιστούν συμπληρωματικές δυσκολίες¹⁴¹.

¹³⁴ **The Middle East and North Africa, 1992 / Middle East Report, July - August 1994 / World Directory of Minorities, 1997**

¹³⁵ **U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997**

¹³⁶ **U.S. DOS Country Reports for 1996, 1997**

¹³⁷ **Amnesty International, 13.7.1996**

¹³⁸ **Amnesty International, 13.7.1996**

¹³⁹ **Amnesty International, 13.7.1996**

¹⁴⁰ **Amnesty International, 13.7.1996**

¹⁴¹ **Amnesty International, 13.7.1996**